

ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗНИЖЕННЯ ЦІНОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Інститут регіональних досліджень
Національної академії наук України
79026, м. Львів, вул.Козельницька, 4,
тел/факс (032) 2707168,
irr@mail.lviv.ua

Анотація. У статті описано основні напрями регулювання регіональної диференціації цін. Визначено стратегічні пріоритети регіональної політики щодо зменшення цінових диспропорцій у державі. Проаналізовано існуючі проблеми у сфері регіонального розвитку, які стоять на заваді вирівнюванню цін між регіонами України. Акцентується увага на необхідності застосування регуляторних методів з метою зниження регіональної диференціації цін.

Ключові слова: регіональна диференціація цін, регіональна політика, міжрегіональне співробітництво.

Annotation. In the article the main directions in regulation of regional price differentiation are highlighted. The strategic priorities of regional policy concerning decrease of price disproportions in the state are defined. The existing problems in the sphere of regional development, which stand in the way of equalization of prices, are analyzed. The attention on necessity of implementation of methods of regulation aimed on decrease of regional price differentiation is accented.

Key words: regional price differentiation, regional policy, regional cooperation.

Вступ. Різкий перехід від централізованої системи планування економіки до ринкових відносин за відсутності належного правового, інфраструктурного та фінансового забезпечення зумовив виникнення значних диспропорцій у сфері соціально-економічному розвитку України. Дотепер основними трансформаційними тенденціями, які характеризують формування економічного простору нашої держави, є посилення між-регіональної соціально-економічної асиметрії, а також переплетення процесів міжрегіональної інтеграції та дезінтеграції. Це проявляється в диференціації багатьох показників соціально-економічного розвитку регіонів України, серед яких найпомітнішим та найвідчутнішим для кожного мешканця держави є цінова диференціація.

Дослідженню питання цінової диференціації в Україні присвячені праці таких українських та закордонних науковців, як Д.Кушман, Р.МакДональд, М.Самборський, П.Конвей, В.Геєць, Т.Кушнір, А.Ревенко, С.Шульц [1; 2; 3; 4; 5]. Учені стверджують, що диференціація цін у регіональному розрізі є доволі високою, а тому це питання вимагає глибокого аналізу причин та наслідків з метою подальшого регулювання.

Окрім того, актуальність дослідження проблеми регіональної диференціації цін (РДЦ) спричинена такими факторами. По-перше, розмір цінової диференціації є одним із важливих показників рівня інтегрованості регіонів нашої держави й цілісності її економічної системи, а отже, РДЦ може бути наслідком асиметрії розвитку регіонів. По-друге, стрімкі глобалізаційні процеси, які проходять у світі, вимагають функціонування в державі міцної економічної системи, стійкої до впливів зовнішніх факторів. По-третє, високе значення РДЦ зумовлює соціальну напругу в суспільстві, оскільки ускладнюється або й стає неефективним – з огляду на різний рівень цін у регіонах – здійснення єдиної соціальної політики, зокрема, у сфері соціального забезпечення, розрахунків мінімальної заробітної плати, споживчого кошика тощо. І насамкінець значні цінові диспропорції свідчать про неефективність державної політики у відповідних сферах.

Згідно з дослідженнями вчених, розмір РДЦ в Україні досить високий і науковці погоджуються з тим, що в цій ситуації не варто покладатися суто на ринкове саморегулювання. Держава повинна застосувати можливі регуляторні заходи для зниження РДЦ.

Постановка завдання. Мета статті – визначити основні напрями регулювання РДЦ у сфері регіонального управління, а також виокремити та розглянути необхідні умови розвитку ринкового середовища, забезпечення яких дозволить знизити цінові диспропорції.

Результати. Питання регулювання РДЦ є доволі складним, що зумовлене рядом причин: по-перше, цей напрям передбачає управління двома складовими, які є самостійними економічними категоріями, а відтак масштабними за своїми обсягами та методологічним наповненням: ціни й регіональний розвиток.

По-друге, такий напрям регулювання передбачає формування оптимального співвідношення між централізацією та децентралізацією, тобто врахування регіональних особливостей у поєднанні з єдиною соціально-економічною політикою держави.

По-третє, усі соціально-економічні процеси потрібно розглядати на макро-, мікро- та мезорівнях, тому що при розробленні механізму регулювання РДЦ потрібно розглядати регіональний, міжрегіональний та загальнодержавний аспекти.

По-четверте, ціна, як економічна величина, є результируючим показником певних соціально-економічних процесів та знаходиться під впливом багатьох чинників, які необхідно враховувати під час формування механізму регулювання РДЦ.

Отже, зниження цінових диспропорцій у регіонах держави належить не лише до сфери цінового регулювання, а вимагає охоплення значно ширшого спектра економічних важелів та характеристик, які за умов комплексного підходу здатні забезпечити необхідні умови для цінової конвергенції в межах держави.

Так, у країнах з розвиненою ринковою економікою намагаються уникати директивного впливу на ціни, регулюючи їх непрямыми методами, а саме – створенням належних умов для чесної конкуренції та вільного товарообміну між учасниками ринку, забезпеченням інституційного й інформаційного супроводу економічних взаємодій, а також здійсненням дієвої регіональної політики, що покликана забезпечити оптимальне співвідношення владних повноважень на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Оскільки одним із чинників РДЦ в Україні є диференціація розвитку регіонів [6], то розглянемо насамперед регіональний аспект її регулювання.

Світова практика підтверджує, що науково обґрунтовані й цілеспрямовані дії урядів, парламентів, громадських організацій, учених щодо формування стратегії комплексного розвитку держави з адекватними практичними діями у сфері регіональної політики зумовили економічне зростання в США, Японії, ФРН, Тайвані, Гонконзі, Південній Кореї [7].

Активізація діяльності держави у сфері регіонального розвитку є свідченням розуміння того, що без вирішення регіональних проблем не можна досягти проголошуваних урядами більшості розвинених країн національних цілей, а саме – повної зайнятості, поліпшення якості життя, справедливого розподілу доходів, стабільного економічного зростання, забезпечення соціальних гарантій тощо.

Так, основними пріоритетами регіонального розвитку у світовій практиці традиційно визнаються такі [8, с.41]:

- стійке поліпшення якості життя всіх категорій жителів регіону;
- створення в регіоні сприятливого клімату для бізнесу;
- інтеграція економіки регіону у світову економіку;
- формування сприятливого соціального середовища в регіоні.

Як же забезпечити досягнення стратегічних цілей кожного регіону, при цьому зберігаючи цілісність економічної системи держави?

Дискусія навколо цього питання триває, і сьогодні є кілька найпоширеніших підходів до вирішення цієї проблеми. Перший підхід базується на подоланні соціально-економічних диспропорцій розвитку регіонів, що досягається шляхом вирівнювання основних макроекономічних показників регіонального розвитку. Згідно з другим підходом, кожен регіон повинен підвищувати свою конкурентоспроможність, адже неможливо вирівняти всі диспропорції регіонального розвитку. Це пояснюється тим, що в умовах глобалізації на регіональному рівні формуються локальні центри економічної активності, так звані “точки зростання”. Ці ареали розвитку “притягують” до себе ресурси, формуючи мультиплікативний ефект для економіки в цілому. Третій підхід передбачає пошук нового оптимального варіанта поєднання перших двох, тобто мають бути розроблені механізми стимулювання для утворення “точок зростання”. Ці ареали активізуватимуть процеси соціально-економічного зростання, що, зрештою, сприятиме макроекономічній стабілізації та покращенню всіх показників соціально-економічного розвитку регіонів і країни в цілому [8, с.39].

Практика свідчить, що найбільш доцільним є надавати пріоритет політиці міжрегіональної справедливості в період економічного зростання, і загальнонаціональної ефективності – під час застою та економічного спаду.

Починаючи з ХІХ ст., відколи зародилося регулювання регіонального розвитку, у країнах Європи застосовувались усі ці підходи.

Сьогодні більшість європейських країн ставлять перед собою завдання оптимізувати внесок регіональних ресурсів у загальнонаціональне економічне зростання шляхом підвищення конкурентоздатності регіонів, у тому числі в рамках міжнародного розподілу праці [9, с.20]. Радикальна зміна в політиці Євросоюзу щодо регіонального розвитку відбулась у 2006 році, унаслідок переорієнтації з екзогенного на ендогенний розвиток, тобто на спроможність регіонів акумулювати й активізувати внутрішній потенціал. Адже політика зменшення диспропорцій соціально-економічного розвитку – надзвичайно витратна річ. Нині ключовим пріоритетом регіонального розвитку Європейського Союзу визначено орієнтацію на власні сили [8, с.52].

Однак цілі, зорієнтовані на пріоритети міжрегіональної справедливості, залишаються актуальними. Особливу увагу їм приділяють у Скандинавських країнах.

Зокрема, у Норвегії основною метою регіональної політики є підтримка забезпечення рівності умов життя в усіх частинах країни. Швеція переслідує цілі створення регіонів, рівних в економічному, екологічному, промисловому й соціальному відношеннях. У Фінляндії однією з трьох головних цілей регіональної політики є збалансований регіональний розвиток. Дві інші – незалежний розвиток на рівні кожного регіону й створення робочих місць [9, с.20].

Стосовно РДЦ, то в усіх країнах, де проводилися дослідження, науковці відмітили її існування, незалежно від типу економічної системи (США, Канада, Японія, Росія, Китай, країни Європейського Союзу) [10, с.12–14]. З огляду на таку ситуацію, більшість науковців у сфері регіоналістики сходяться на тому, що диспропорції – це об’єктивні закономірності просторового розвитку [8, с.52]. Їх не уникнути. Завданням держави повинно бути забезпечення належного рівня життя для її мешканців у всіх сферах (соціальній, економічній, екологічній, інфраструктурній тощо) і стійкої економічної системи.

Дуже важливим є висновок, який зробили вчені: динаміка міжрегіональних диспропорцій перестає зростати із зростанням рівня економічної потужності держави. Так, коли рівень ВВП на душу населення сягає позначки 10–11 тис. дол., динаміка міжрегіональних диспропорцій дорівнює нулю [8, с.52].

У ширшому аспекті це можна пояснити так: міжрегіональні розбіжності не будуть загрозю для держави, якщо держава і її економічна система будуть цілісними, з міц-

ними міжрегіональними зв'язками, а суспільство отримуватиме належний рівень задоволення власних потреб.

Таким чином, зниження РДЦ можливо досягти не суто шляхом вирівнювання ступеня розвитку регіонів, а радше створенням належних умов для чесної конкуренції, формуванням ефективних ринкових відносин, дієвого законодавчого забезпечення, а також підвищенням добробуту населення.

Саме остання складова є одним з основних факторів зниження РДЦ. Адже зростання платоспроможності населення автоматично спричинить зростання попиту, що за умов конкурентного середовища буде стимулом для зростання пропозиції та розвитку виробництва. Як відомо, гарантом економічного розвитку та соціальної стабільності суспільства є середній клас, формування якого базується здебільшого на розвитку малого та середнього бізнесу [11].

Тому для України на нинішньому етапі розвитку варто зосередитися на ендogenousному шляху розвитку з метою підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості кожного регіону на основі формування платоспроможного населення. Це дасть змогу вирівняти соціальну складову розвитку регіонів. Лише при досягненні цієї мети регіональна політика може спрямуватися на вирівнювання регіональних макроекономічних показників.

Зазначимо, що шляхом стимулювання розвитку регіонів ми досягнемо розширення виробництва, зростання валового регіонального продукту, підвищення доходів населення і, як наслідок, зростання попиту та пропозиції на внутрішніх ринках регіонів. А згідно з класичною теорією ціноутворення, саме рівень попиту й пропозиції є основним критерієм при встановленні ціни.

Одна з небезпек, що існує в державі за умов ендogenousного розвитку її регіонів, – утрата цілісності. Виходячи з теорії систем, а держава є класичним прикладом системи, усі її елементи повинні бути взаємозалежні та взаємопов'язані. Якщо будь-які елементи системи будуть мати сильніші зв'язки із зовнішніми факторами, – це може призвести до розпаду. Тому, з метою забезпечення єдності, внутрішньодержавні зв'язки повинні бути міцнішими, ніж будь-які зв'язки із зовнішнім середовищем.

Для досягнення цієї мети потрібно розвивати міжрегіональну кооперацію. У контексті розвитку Європейського Союзу міжрегіональне співробітництво розглядається як потужний інструмент зниження диспропорцій між благополучними регіонами та тими, що відстають у своєму розвитку.

Ось коментар одного з авторитетних фахівців у сфері міжрегіонального розвитку Д.Горвата щодо цього питання: “Просування та налагодження міжнародного співробітництва стали важливим елементом політики щодо розвитку регіонів у Західній Європі... Коли ж безпосередні «гравці» на ринку розбудували свої мережі співробітництва, а співпраця між ринковими організаціями різного типу інституціоналізувалась... координація з боку адміністративних інститутів була не потрібна, міжрегіональне співробітництво переступило через обмеження формальних відносин” [9, с.100].

Для розвитку міжрегіонального співробітництва потрібно забезпечити дві умови: законодавче підґрунтя та інституційне забезпечення.

Сьогодні в Європі існує досить розгалужена система організацій, які сприяють міжрегіональній співпраці, забезпечуючи виконання таких завдань [9, с.107]:

- організовувати й розвивати діалог, консультації та співробітництво між усіма регіонами Європи;
- забезпечувати інституційні засоби для участі регіонів у процесі прийняття рішень, а також для посилення їх активної ролі в розбудові Європи;
- співпрацювати з європейськими асоціаціями, які репрезентують місцеву владу;

- здійснювати власні програми та брати участь у програмах, організованих третіми особами з метою реалізації цих цілей.

Реалізація перелічених завдань забезпечує розвиток у всіх сферах: економічній, культурній, освітній, соціальній. Наявність міжрегіональних зв'язків істотно полегшує пошук необхідного партнера в будь-якій країні Європейського Союзу, визначення спільних пріоритетів співпраці, обговорення умов партнерства в рамках конкретного проекту тощо.

Застосування європейського досвіду налагодження міжрегіональної співпраці дозволить Україні розв'язати існуючі проблеми не лише в цій сфері, а й щодо зниження цінових диспропорцій. Адже за умов чесної конкуренції міжрегіональна кооперація сприятиме зростанню товарного арбітражу – купівлі товарів у тих областях, де він дешевший для продажу в регіонах з вищими цінами.

Міжрегіональна кооперація вимагає забезпечення належних умов для її здійснення, тобто потрібна відповідна інфраструктура (торговельні заклади, транспортне забезпечення, інженерні мережі). Недарма на рівні регіональної економіки у світовій практиці “точками зростання” вважаються транспорт, дорожнє будівництво, комунікації, енергетичний сектор тощо. Збільшення фінансування в розбудову об'єктів соціальної інфраструктури, міський розвиток, підтримку розвитку локальних центрів та агломерацій дозволить не тільки вирішити блок соціально-економічних проблем, а й започаткувати певну спіраль розвитку, що залучала б до процесів економічного зростання місцеві ресурси, формувала стимули до економічного зростання на регіональному рівні [8, с.42].

Окрім того, інфраструктура як галузь економічної діяльності займає досить важливе місце в економіці України, забезпечуючи близько 15% ВВП. Низька її якість призводить до додаткових непродуктивних витрат. Дослідження свідчать, що про рівень розвитку інфраструктури в регіоні свідчать насамперед ціни. Зокрема, розширення мережі та збільшення обсягів товарообігу гуртових підприємств гальмує коливання індексу споживчих цін. Так, у США одним з елементів, що вплинув на стримування роздрібних цін та підвищення рівня економічної доступності продовольства, став рівень розвитку гуртової торгівлі [12].

В Україні такий вид торгівлі представлений переважно гуртовими складами, які продають кінцеві продовольчі товари гуртом і вроздріб. Натомість великих гуртових ринків, де б продавалася худоба, продовольча сировина та напівфабрикати, у нас досі немає. Польський експерт з організації гуртових ринків Я.Аустен вважає, що Україна повторює ті ж помилки, що й Польща: багато політиків, економістів оцінюють гуртові ринки як елемент комерції, а не аграрної інфраструктури.

Натомість в Україні набула поширення дрібногуртова та роздрібна торгівля. При цьому значна частка її досі не легалізована [13]. Згідно з даними, обсяг ринку “цивілізованої” роздрібною торгівлі, тобто представленої торговельними мережами, становить лише 25% [14]. Решта – це ринкова торгівля, яка є одним з найменш законодавчо врегульованих торговельних закладів. Серед безлічі проблем, що виникають у функціонуванні дрібногуртових магазинів та ринків, є і цінові питання.

По-перше, подрібнення гуртової торгівлі призвело до того, що в процесі руху до роздрібного продавця товар багато разів змінює власника, що спричиняє безпідставне зростання ціни.

По-друге, установлення цін на послуги ринків і, в тому числі, відсутність будь-яких розрахунків розмірів тарифів, що призводить до необґрунтованого їх завищення [15].

Що стосується сфери споживчих товарів, то серед різних складових інфраструктурного розвитку особливо актуальним тут є розвиток торговельної мережі. Зокрема, мережа підприємств високоорганізованих форм торгівлі, що є складовою ринкової інф-

раструктури, визнана Радою по вивченню продуктивних сил України однією з основних системоутворюючих елементів продовольчого комплексу. Сюди належать біржі, оптові ринки, аукціони, ярмарки [12].

Для України особливо болючим є питання належної транспортної інфраструктури, що передбачає насамперед будівництво доріг. Існуюча якість дорожнього покриття є вагомою перешкодою для належного товарного забезпечення у малих містечках і селах. Значні витрати на постачання товару у поєднанні з низьким попитом зводять нанівець будь-які спроби створення конкуренції між товаровиробниками у торгових точках цих населених пунктів.

Отже, комплексний розвиток інфраструктури дозволить не лише зменшити витрати в процесі продажу, а й забезпечити доступ до основних споживчих товарів та підвищити конкуренцію між продавцями, що позитивно вплине на РДЦ.

Підтриманням дієвості міжрегіональної кооперації та однією з умов конкурентного середовища є організація відповідного інформаційного забезпечення, що дасть змогу вирішити ряд питань. Налагодження системного інформаційного обміну між регіонами сприятиме, по-перше, подоланню інформаційних прогалів в обізнаності населення одних регіонів щодо інших регіонів і, як наслідок, міжрегіональної роз'єднаності.

По-друге, це сприятиме територіальній мобілізації руху фінансових, матеріальних та людських ресурсів.

По-третє, пришвидшить просторове розповсюдження нововведень.

По-четверте, дозволить забезпечити прозорість влади, налагодити зворотний зв'язок між органами державної влади та громадськістю (органами місцевого самоврядування та територіальними громадами) [16].

Одним з інструментів вирішення цього питання є створення єдиного інформаційного простору, що являє собою сукупність баз і банків даних, технологій їх ведення і використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, що функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами, забезпечуючи інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб [17].

Головними компонентами цього інформаційного середовища є інформаційні ресурси, що містять дані, відомості й знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації; організаційні структури, які забезпечують функціонування й розвиток єдиного інформаційного простору; засоби інформаційної взаємодії громадян і організацій, що забезпечують їм доступ до інформаційних ресурсів.

З метою доступу до інформації про торговельну мережу та рівень цін Н.С.Завієна пропонує створення в регіонах України Центру інформаційного супроводу ринку товарів та послуг, діяльність якого забезпечила б [16]:

- одержання як продавцями, так і покупцями достовірної і оперативної інформації про продукцію й товари, вироблені на території регіону;
- зниження витрат на сировину, що ввозиться з інших регіонів;
- розроблення системи граничних значень при міжрегіональному ввозі й вивозі, що допоможе оптимізувати обсяги продукції, яка постачається;
- розширення масштабів міжнародної і міжрегіональної торгівлі;
- врегулювання правової і нормативної бази ринкових відносин в державі;
- удосконалення цінової політики на міжрегіональному рівні.

Зазначимо, що інформацію про ціни та інші економічні показники варто поширювати не лише за допомогою Інтернету чи інших інформаційних баз даних, а й через засоби масової інформації, які є більш доступні для населення.

Окрім того, управління регіональним розвитком повинно базуватися на повному й адекватному відображенні економічної і соціальної динаміки, що є неможливим без відповідного інформаційно-технічного забезпечення [18].

У ціновому аспекті це забезпечить населення достовірною інформацією про існуючий рівень цін та посилить конкуренцію між товаровиробниками. А це також один з інструментів вирівнювання цін.

І насамкінець питання зниження РДЦ неможливо вирішити без постійного моніторингу цінової ситуації, що має поєднувати збір інформації про регіональні рівні цін та чинники їх зміни для прийняття відповідних державно-управлінських рішень як на регіональному рівні, так і в масштабах держави.

Висновки. Таким чином, ми виокремили основні сфери регулювання, а також складові економічного середовища, належне функціонування яких покликане забезпечити необхідні умови для зниження РДЦ. До них належать: розроблення стратегії розвитку регіонів держави, що передбачатиме насамперед розвиток внутрішнього виробництва та зростання доходів населення, налагодження міжрегіонального співробітництва, інформаційний супровід економічних взаємодій та системний моніторинг економічної ситуації. Зрозуміло, що розвиток цих сфер без адекватної цінової політики в державі не принесе бажаного результату. Тому ще одним напрямом досліджень щодо зниження цінових диспропорцій у державі повинно бути аналізування ціноутворення на продукцію на всіх етапах реалізації, а також законодавчого поля щодо регулювання цін.

1. Cushman D. The law of one price for transitional Ukraine / D. Cushman, R. MacDonald, M. Samborsky // *Economics Letters*. – 2001. – № 73. – P. 251–256.
2. Conway P. Privatization and Price Convergence: Evidence from Four Markets in Kyiv / P. Conway // *Comparative Economics*. – 1999. – № 2 (27). – P. 231–257.
3. Гець В. Цінова конкурентоспроможність чи цінова стабільність: дуалізм політики економічного зростання / В. Гець // *Економіка і прогнозування*. – 2005. – № 4. – С. 9–31.
4. Ревенко А. Цінові реалії й індексні перспективи / А. Ревенко // *Дзеркало тижня*. – 2007. – № 48 (677).
5. Шульц С. Ціновий чинник інтегрованості економічного простору України / С. Шульц // *Регіональна економіка*. – Львів : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2008. – № 2 (48). – С. 12–24.
6. Холонюк О. Регіональна диференціація цін як свідчення нерівномірного соціально-економічного розвитку регіонів України / О. Холонюк // *Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону : матеріали доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., (Суми, 18–20 трав. 2011 р.) ; [за заг. ред. О. Прокопенко]*. – Суми : Сум. держ. ун-т, 2011. – С. 214–216.
7. Шлепов Ф. Совершенствование государственной политики в регулировании развития регионов / Ф. Шлепов // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2007. – № 4. – Т. 2. – С. 175–178.
8. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості : зб. матеріалів “круглого столу” / за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 88 с.
9. Регіональна політика в країнах Європи: уроки для України / Київ. центр Ін-ту Схід-Захід ; за ред. С. Максименка. – К. : Логос, 2000. – 171 с.
10. Глущенко К. Обзор литературы [Електронний ресурс] / К. Глущенко. – Режим доступу : http://econom.nsu.ru/staff/chair_et/gluschenko/Teaching/Papers/5-6.pdf.
11. Федірко Н. Державне регулювання диференціації доходів населення та його вплив на формування соціально-класової структури в Україні / Н. Федірко // *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. – 2004. – № 4 (12). – С. 354–364.
12. Мудрак Р. Регіональні особливості розвитку інфраструктури ринку та її вплив на стабільність продовольчого забезпечення населення / Р. Мудрак // *Регіональна бізнес-економіка та управління*. – 2009. – № 3 (23). – С. 136–145.
13. Колчкова О. Тенденції та проблеми територіального розвитку внутрішньої торгівлі України / О. Колчкова // *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць*. – Х. : ХДУХТ, 2010. – Вип. 1 (11). – С. 298–306.
14. Зубков С. О. Оцінка динаміки розвитку торговельних мереж / Зубков С. О., Колесник А. О., Попова І. П. // *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць*. – Х. : ХДУХТ, 2010. – Вип. 2 (12). – С. 251–259.
15. Розвиток інфраструктури ринків в Україні : перешкоди, перспективи, проблеми та шляхи їх розв’язання [Електронний ресурс] / Аналітичний центр “Академія”. – Режим доступу : <http://www.academia.org.ua/?p=316>.

16. Завізна С. Інформаційна складова економічної безпеки зовнішньої і міжрегіональної торгівлі в регіоні / С. Завізна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 37. – С. 20–23.
17. Пилипенко Ю. Г. Основные принципы создания единого информационного пространства корпоративных систем / Ю. Г. Пилипенко // Математичні машини і системи. – 2006. – № 4. – С. 25–31.
18. Артеменко В. Напрями створення інформаційно-аналітичної системи моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів України / В. Артеменко, О. Зачко // Регіональна економіка. – 2004. – № 4. – С. 69–73.

Рецензенти:

Сторонянська І.З. – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, завідділу проблем розвитку фінансово-кредитних відносин Інституту регіональних досліджень НАН України;

Шульц С.Л. – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, завідділу регіональної економічної політики Інституту регіональних досліджень НАН України.

УДК 332.1

ББК 65.9 (4 Укр)

Цап С.Д.

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ
ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Прикарпатський національний
університет імені В. Стефаника,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра менеджменту та маркетингу,
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 82,
тел.: 0979602826

Анотація. У статті опрацьовано існуючі методології досліджень такої економічної категорії, як “якість життя”, зроблено висновки стосовно визначення базової методології для розробки інтегральної системи оцінки якості життя в Україні, запропоновано концепцію розробки державної програми підвищення якості життя населення.

Ключові слова: рівень життя населення, індекс людського розвитку, рівень бідності, регіональні програми, регіональний розвиток.

Annotation. We observed methods of life quality and have defined the basic methodology for developing of integrated estimation life quality system in Ukraine. The paper also gives the proposal about concept of public program improving life quality.

Key words: living standard of the population, index of human development, poverty level, regional programs, regional development.

Вступ. Одним з актуальних питань, що постійно перебуває в центрі уваги державних і місцевих органів влади, є питання інтеграції динамізму процесів економічного та соціального розвитку територій України. Економічно-соціальний розвиток виступає індикатором ефективності діяльності державних інституцій і місцевого самоврядування. Пошук методологій оцінки ефективності комплексного соціально-економічного розвитку відображає прагнення до встановлення об’єктивних критеріїв прийняття рішень, що лежить у площині сучасних глобальних критеріїв ефективності соціально-економічних систем. Ці фундаментальні категорії є основою розробки адаптивного механізму реалізації регіональної політики й, з огляду на це, має надзвичайно вагомий ступінь актуальності досліджень. Однією з ключових категорій, що визначають інтеграційні процеси соціально-економічного розвитку, є якість життя населення.

Якість життя – це складна соціально-економічна категорія, інтегральна характеристика життєдіяльності людини або населення (на певній території), яка диференціює